

2013

ADEDE Archeologisch Rapport 46
Gent – Filature du Rabot

DE SMAELE B., PIETERS H.

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 46

Archeologisch vooronderzoek
met ingreep in de bodem
op de site 'Filature du
Rabot' te Gent (prov. Oost-
Vlaanderen).

DE SMAELE B., PIETERS H.

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2013
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Bart De Smaele, Hadewijch Pieters
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba.

Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	4
2	Inleiding	5
3	Onderzoeksmethode	6
3.1	Doel van het onderzoek.....	6
3.2	Toegepaste methodiek.....	6
4	Landschappelijk kader	7
4.1	Landgebruik	7
4.2	Topografie.....	8
4.2.1	Algemeen	8
4.2.2	Plaatsbezoek	9
4.2.3	Hoogtes ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing	10
4.1	Bodemopbouw	11
4.1.1	Bodemkaart van België	11
4.1.2	Bodemopbouw zoals vastgesteld tijdens het onderzoek.....	12
5	Historisch-archeologisch kader	15
5.1	Beknopt desktoponderzoek	15
5.1.1	Kaartenmateriaal: Atlas van Ferraris	15
5.1.2	Kaartenmateriaal: Atlas der Buurtwegen	16
5.1.3	Topografische kaart van Gent 1903-1910	16
5.1.1	Filature du Rabot	17
5.1.2	Centrale Archeologische Inventaris CAI.....	18
5.2	Prospectie met ingreep in de bodem, 2013	19
5.2.1	Algemeen.....	19
5.2.2	Muurwerk	20
5.2.3	Op de rand van een depressie.....	23
6	Synthese en besluit	27
6.1	Synthese	27
6.2	Besluit	28
6.3	Onderzoeksvragen Dienst Stadsarcheologie Stad Gent	29
7	Aanbevelingen voor verder onderzoek	30
8	Bibliografie.....	31
9	Lijst van figuren	32
10	Lijst van bijlagen.....	33

1 Administratieve fiche

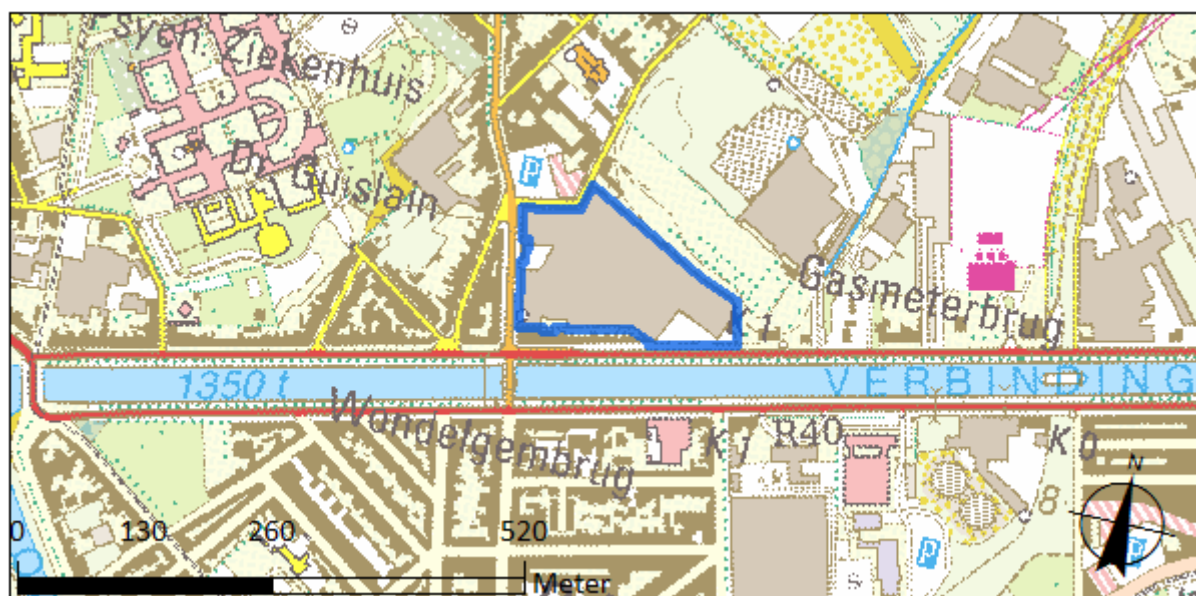

Site	Gent – Filature du Rabot
Projectsigle	GEN-FIL
Projectcode	13009
Kenmerk ADEDE	3/1/2013/13009/2
Ligging	Gent – hoek Nieuwe Vaart/Frans Van Ryhovelaan [103796.457,195470.518] [103977.293,195341.824] [103730.822,195431.804] [103753.038,195309.340]
Lambert 72-coördinaten	
Kadaster	54D2, 54A2
Onderzoek	Preventieve prospectie met ingreep in de bodem
Opdrachtgever	De Nieuwe Filature NV
Uitvoerder	ADEDE bvba
Vergunning	2013/406
Vergunning metaaldetectie	2013/406 (2)
Vergunninghouder	Bart De Smaele
Vergunninghouder metaaldetectie	Bart De Smaele
Bewaarplaats archief	ADEDE bvba De Smaele B. & Pieters H., 2013. <i>Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem op de site 'Filature du Rabot' te Gent (prov. Oost-Vlaanderen)</i> , ADEDE Archeologisch Rapport 46, Gent.
Bibliografische referentie	
Grootte projectgebied	23.770m ² - 2,37ha
Termijn	30 – 31 oktober 2013
Resultaten	Laat-middeleeuwse sporen
Aanbeveling	Geen vervolgonderzoek

2 Inleiding

Op 30 en 31 oktober 2013 werd door ADEDE bvba ter hoogte van de voormalige fabriek Filature du Rabot in Gent een preventief archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. Dit vooronderzoek gebeurde op vraag van de Nieuwe Filature NV en ging vooraf aan de geplande werken om het hele terrein om te vormen tot een woningencomplex.

Het onderzoeksgebied bevindt zich tussen de Nieuwe Vaart, de Frans Van Ryhovelaan en de Roggestraat.

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart.

Het terreinteam bestond uit Bart De Smaele (vergunninghouder) en Hadewijch Pieters. Het grondwerk werd uitgevoerd door ADEDE bvba. Het rapport werd opgemaakt door Bart De Smaele, de determinatie van de vondsten werd uitgevoerd door Bart De Smaele en Pedro Pype.

3 Onderzoeksmethode

3.1 Doel van het onderzoek

ADEDE bvba heeft zich voor de onderzoeksvragen gebaseerd op het archeologisch advies van de Dienst Stadsarcheologie van de Stad Gent, met als nummer 2013/DCDAR/116.

- Met het archeologisch onderzoek wordt beoogd een inzicht te krijgen in de ontwikkelings- en bewoningsgeschiedenis van deze hoger gelegen plaats in het landschap nabij een oude Scheldemeander, een zone waarvoor tot nog toe weinig concrete archeologische kennis voor handen is.
- Er moet onderzoek gebeuren naar de evolutie van de bewoning, de materiële cultuur van de bewoners en de eventuele activiteiten die zij uitoefenden.

Bij de archeologische vergunning nr. 2013/406 waren bijzondere voorwaarden toegevoegd. De onderzoeksvragen die hierin gesteld zijn worden in de tekst beantwoord.

3.2 Toegepaste methodiek

De toegepaste onderzoeksmethode voor het beantwoorden van deze onderzoeksvragen omvatte het evalueren van het bodemarchief door middel van verspreide parallelle proefsleuven, aangevuld met dwarssleuven. In eerste instantie werden vier parallelle proefsleuven aangelegd, waarbij bleek dat de bodem bestond uit los puinhoudend zand. Er werd gekozen om in elke sleuf werkputten aan te leggen, teneinde vast te stellen of er van de oorspronkelijke bodemopbouw iets bewaard was. Hierna werd overgegaan op de aanleg van werkputten met een tussenafstand van 15m. In het oostelijke deel is hiervan afgeweken op advies van de Dienst Stadsarcheologie van de Stad een enkele rij werkputten met een tussenafstand van 15m aangelegd.

In het westelijke gedeelte van het onderzoeksgebied werd bij het aantreffen van een laat-middeleeuws spoor gekozen voor een werkput met twee dwarssleuven, teneinde de omvang van het spoor in te schatten.

De aanleg en de registratie van de werkputten gebeurde conform de Minimumnormen Vlaamse Archeologie.

4 Landschappelijk kader

4.1 Landgebruik

Voorafgaand aan het onderzoek werd op 30 april 2013 een plaatsbeschrijving uitgevoerd. Het onderzoeksgebied was braakliggend, met opschietende begroeiing over het hele terrein. Langs de Nieuwevaart was een deel van de oorspronkelijke huizenrij bewaard, alsook de beschermde delen van het voormalige fabrieksgebouw. De toplaag van de bodem leek doorwoeld door de afbraakwerken van de voormalige loodsen en fabrieksgebouwen.

Figuur 2. Beeld van het terrein op 30 april 2013 (foto B. De Smaele, zuidwestelijke richting).

Het hele terrein was door de opdrachtgever middels hekwerk afgezet tegen betreding van derden, diefstal en vandalisme.

Bij aanvang der werken in oktober 2013 was het noordelijke gedeelte van het gebied begroeid met dicht opschietende wilgen, vijf zones waren ten gevolge van water niet toegankelijk.

Figuur 3. Luchtfoto van het onderzoeksgebied in 2013 (©Google).

4.2 Topografie

4.2.1 Algemeen

De stad Gent is gelegen in de noordelijke laagvlakte van België, deze laagvlakte vertoont zachte glooiingen die nergens boven de 50 m hoogte reiken. De stad Gent heeft haar ontstaan te danken aan een uiterst gunstige ligging bij de samenvloeiing van de Leie en de Schelde. De Gentse binnenstad bestaat uit twee hoofdelementen: de Blandijnberg en de dalbodem. De Blandijnberg is een langgerekte heuvel die als een restant van een oude tertiaire of pleistocene rug moet beschouwd worden (ca. 29 m TAW). Aan de basis wordt deze heuvel geflankeerd door de meanders van Leie en Schelde. De dalbodem wordt gekenmerkt door het grote aantal vertakkingen van waterlopen, waardoor de lage stad in de middeleeuwen een amalgaam werd van onregelmatig gevormde eilandjes. Deze vertakkingen werden daarenboven aangevuld met kunstmatig gegraven grachten. In de dalbodem zijn tevens een aantal hoger gelegen zandheuvels bewaard gebleven. Dit resulteert in vochtige, moerassige bodems.

Figuur 4. Digitaal Terreinmodel van de regio Gent (©AGIV).

4.2.2 Plaatsbezoek

Het onderzoeksgebied bevindt zich op de rand van de Wondelgemse Meersen, een laaggelegen gebied waardoor ook het kanaal de Lieve in de 13^e eeuw is aangelegd (ten oosten van het onderzoeksgebied). Uit het terreinbezoek in april 2013 was het duidelijk dat de greppels die het onderzoeksgebied van perceel 39S scheiden een heel hoge waterstand vertoonden.

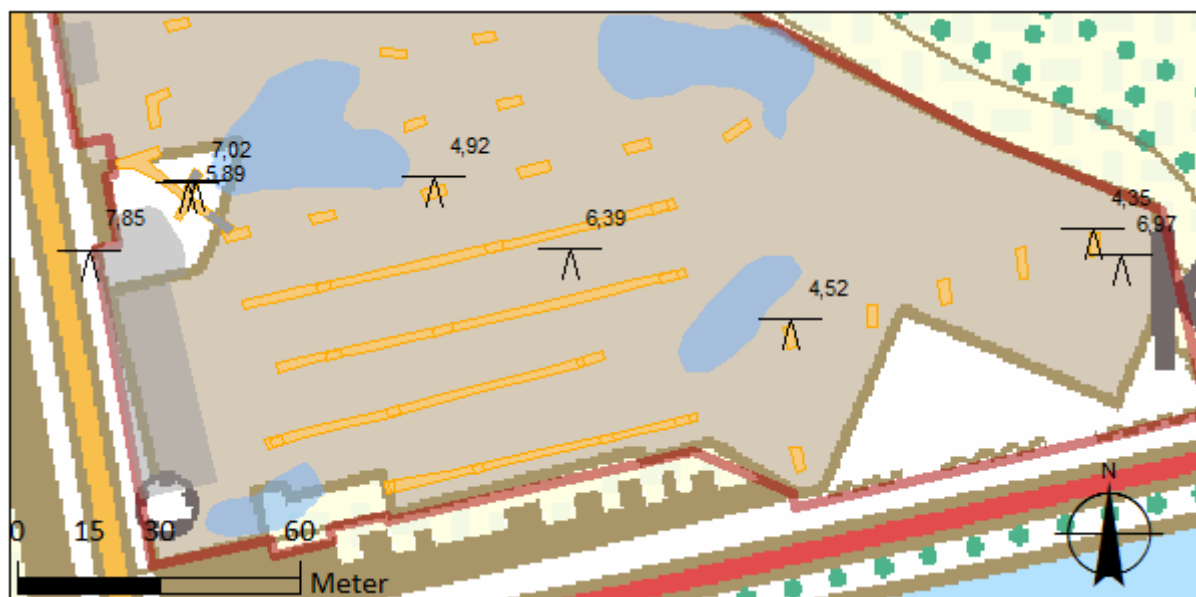
Figuur 5. Meersengebied ten oosten van het onderzoeksgebied (foto B. De Smaele).

Het terrein leek in noordwestelijke richting licht te stijgen en vermoedelijk is dit de aanzet naar de hoger gelegen gronden in Mariakerke en Wondelgem.

4.2.3 Hoogtes ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing

Op basis van de opmetingen tijdens de aanleg van de proefputten kan een inschatting gemaakt worden van de oorspronkelijke bodemopbouw, afgaande van de TAW-hoogtes van de C-horizont. In het westelijke gedeelte van het onderzoeksgebied bevond de bewaarde C-horizont zich op 6,44m TAW (het huidige maaiveld bevindt zich in deze zone op 7m TAW, het straatniveau op 7,85m TAW) en in oostelijke richting zakt het niveau van de C-horizont tot 4,35m TAW. Het huidige maaiveld vertoont een zak centraal in het onderzoeksgebied en gezien de zware verstoring door de uitbraak van de panden zijn de hoogtes van het huidige maaiveld niet representatief. Binnen het gebied zijn immers ook diepe waterpartijen aanwezig (zie fig. 6 voor een schematische weergave van de aanwezige waterpartijen), ontstaan door deze afbraakwerken.

Dit betekent dat het oorspronkelijke niveauverschil tussen het laagste en het hoogste deel van het onderzoeksgebied 2,09 meter bedraagt.

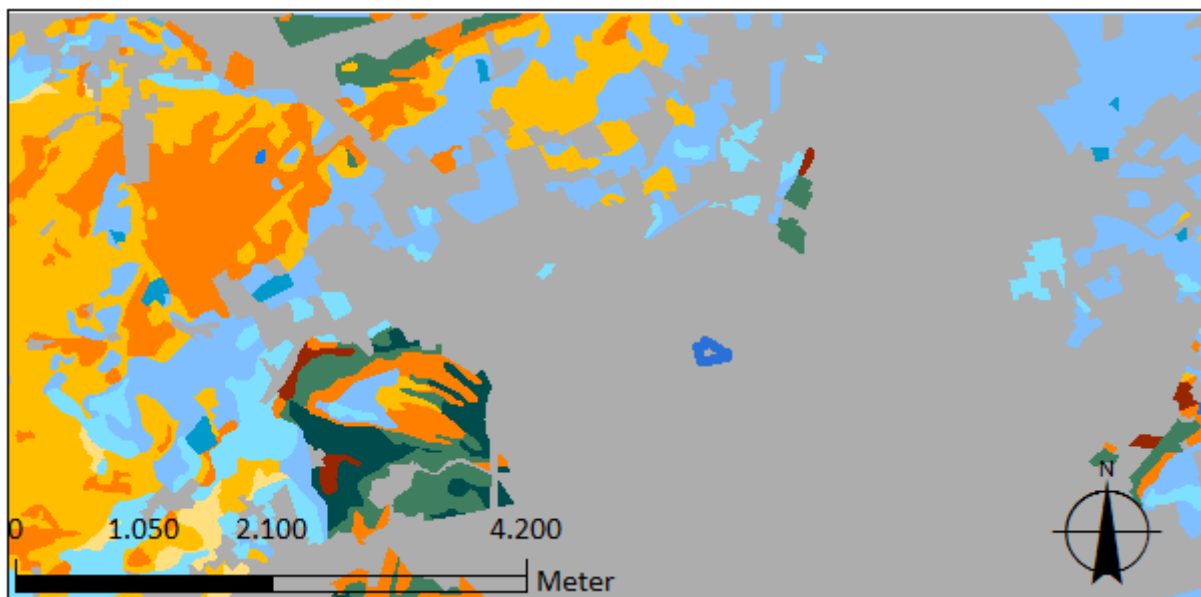

Figuur 6. TAW-hoogtes van de onverstoorde bodem en het huidige maaiveld.

4.1 Bodemopbouw

4.1.1 Bodemkaart van België

Het centrum van Gent is op de bodemkaart van België niet gekarteerd, dat geldt ook voor het gebied ten noorden van de Nieuwe Vaart en een groot deel van de deelgemeentes Wondelgem en Mariakerke. De bodems staan gecodeerd als OB, wat aangeeft dat deze bebouwd zijn.

Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied (blauwe polygoon) ten opzichte van de bodemkaart.

4.1.2 Bodemopbouw zoals vastgesteld tijdens het onderzoek

Van de oorspronkelijke bodemopbouw van de site is weinig bewaard. Aangezien het slopen van de gebouwen gepaard ging met het uittrekken van de muurresten ('massieven') is de bodemopbouw grotendeels verstoord. Dit had een losse puinlaag tot gevolg, die uitermate onstabiel was. In deze onstabiele puinlaag werden in het westelijke gedeelte van het onderzoeksgebied een randfragment van een vetvanger (roodbakend geglazuurd aardewerk, 14^e eeuw)(De Groote 2008, pag. 275) en een randfragment van een papkom (roodbakend groengeglazuurd aardewerk, 15^e eeuw tot en met Nieuwe Tijd)(De Groote 2008, pag. 235) aangetroffen.

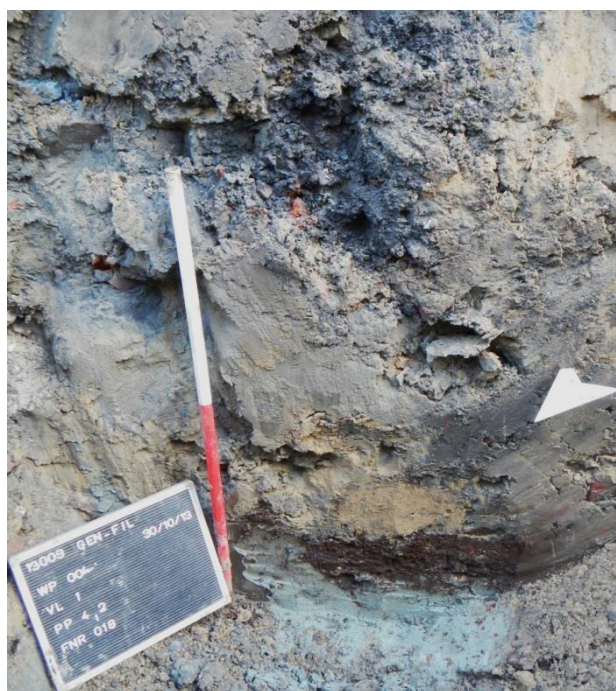
Toch kan het gebied onderverdeeld worden in twee zones, namelijk een westelijke zone en een oostelijke zone, waarin respectievelijk onder de puinlaag van 2 tot 2.5 meter dik de restant van een zandige bodem en een verlandingslaag werd aangetroffen.

In het westelijke gedeelte (werkputten 21, 22, 23) werd op een diepte van 45 cm onder het huidige maaiveld een pakket fijn zand met concretie van ijzeroxide aangetroffen, waarin sporen van bioturbatie aanwezig waren. Het leek te gaan om de natuurlijke, onverstoorde bodem. Bij uitbreiding van werkputten 22 en 23 bleek dat het niet ging om de C-horizont (onverstoorde bodem), maar om pakketten fijn zand die vermoedelijk in grote volumes omgezet zijn. Onder en tussen deze pakketten was immers puinhoudend zand aanwezig. In werkput 23 bleek de onverstoorde bodem op een diepte van 2,14m aanwezig. Deze verhield zich als compact oranje (oxidatie van ijzeroxide), licht kleig zand.

Figuur 8. Zicht op de bodemopbouw van werkput 23.

In zuidelijke richting werd de onverstoorde bodem op minder diep niveau aangetroffen, maar de onregelmatige, zelfs grillige diepte ervan verried dat het ging om een snelle, machinale uitgraving. De diepte van de C-horizont bevond zich nergens minder diep dan 6,44m TAW onder het maaiveld en in deze zone werd spoor 3 aangetroffen (zie verder). A- of B-horizonten werden nergens in deze zone aangetroffen, wat er op wijst dat de oorspronkelijke bodemopbouw en mogelijk ook een deel van de C-horizont verstoord is. Het maaiveldniveau binnen het onderzoeksgebied ligt immers ± 1 m lager dan het straatniveau.

Figuur 9. Gereduceerd zand en verlanding in werkput 4.2.

In oostelijke richting bestond de onverstoorde bodem uit licht kleiig zand waarin ijzeroxide gereduceerd was. Dit wijst op een waterverzadigde bodem. De C-horizont werd door een laag (15 cm dik) compact bruin kleiig zand afgedekt, waarin resten van plantaardig materiaal bewaard waren en er wortelstokken door de C-horizont gegroeid waren. De laag was geen veenlaag, maar waarschijnlijk een verlanding. In deze verlandingslaag waren kleine plantenresten aanwezig, alsook kleine fragmenten (1mm) van zoetwatermollusken. Een staal hiervan is uitgezeefd, maar de resten waren te sterk gefragmenteerd voor verder onderzoek.

In oostelijke richting wordt de verlandingslaag dikker en in werkput 28 heeft deze een dikte van 50-60cm. In werkput 28 werden in deze laag eveneens de fragmenten van een thee- of koffietas in industrieel wit aardewerk aangetroffen, wat wijst op een datering in het laatste kwart van de 19^e eeuw tot de 20^e eeuw. In werkput 3.3 werden in deze verlandingslaag fragmenten harde, donkerrode tot paarse baksteen aangetroffen.

5 Historisch-archeologisch kader

5.1 Beknopt desktoponderzoek

5.1.1 Kaartenmateriaal: Atlas van Ferraris

De Atlas van Ferraris geeft de situatie in 1777 weer en in ruimere zin de situatie van het midden van de 18^e eeuw tot aan de Napoleontische omwentelingen. Op het kaartblad nr. 35 is zichtbaar hoe het grootste deel van het onderzoeksgebied zich in een met afwateringsgreppels dooraderd overstromingsgebied bevindt, waarschijnlijk seizoenaal in gebruik als grasland. Het onderzoeksgebied bevindt zich buiten de 18^e eeuwse stadsomwalling. Het westelijke deel van het onderzoeksgebied bevindt zich op een hogere invalsweg (de huidige Magnoliastraat – Frans Van Ryhovelaan) die vanuit Wondelgem via het uitgebreide meersengebied naar de Brugse Poort leidt. De inkleuring als akkerland doet vermoeden dat dit een hoger, meer bewoonbaar gedeelte van het gebied betreft.

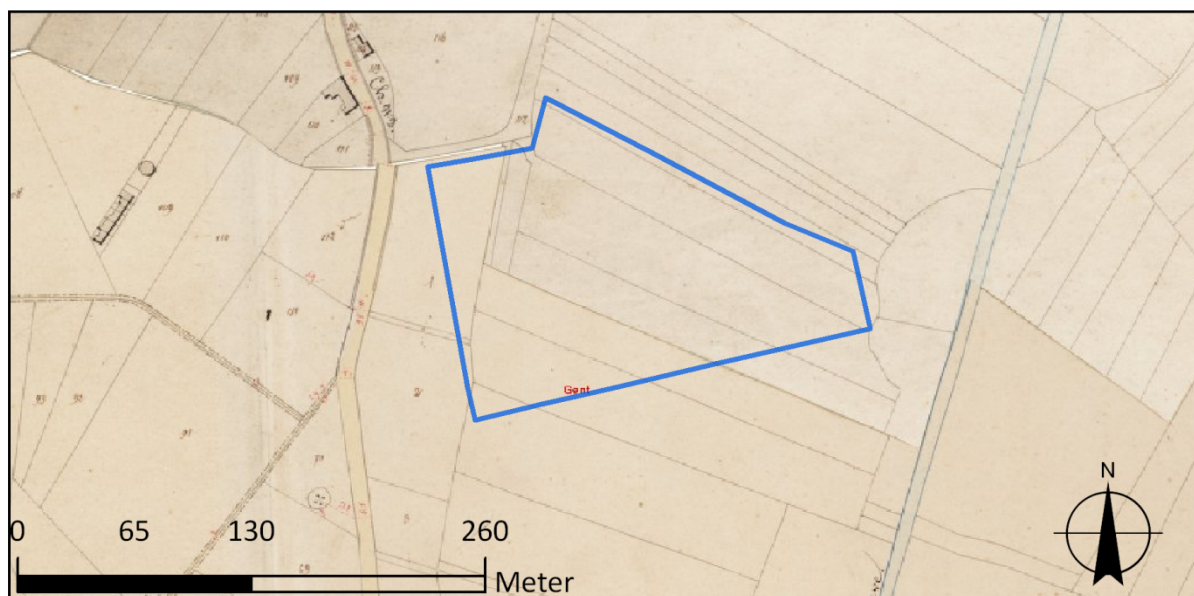
Figuur 10. Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Atlas van Ferraris.

Het theoretische sleuvenplan, zoals besproken met de Dienst Stadsarcheologie op 10 oktober 2013, was er dan ook op gericht om deze helling of topografische gradiëntsituatie aan te snijden.

5.1.2 Kaartenmateriaal: Atlas der Buurtwegen

De Atlas der trage wegen of Buurtwegen, die de situatie in het midden van de 19^e eeuw weergeeft, toont heel wat aanknopingspunten met de huidige situatie. De as, die later Magnoliastraat – Frans Van Ryhovelaan zou gaan heten, staat vrijwel onveranderd aangegeven. De huidige Roggestraat is eveneens herkenbaar. Opvallend is ook dat de axialiteit van de perceelsindeling onveranderd is, er lijkt voornamelijk een opsplitsing van grondbezit te zijn gebeurd. Het kanaal De Lieve, die de Muide met de Brugse Poort verbindt, is ook herkenbaar (net als op de Atlas van Ferraris) en bestaat heden nog steeds voor een groot gedeelte. De Lieve volgt hier de Wondelgemmeersen en draait verder naar het noorden weer richting westen, dit om de hoger gelegen zone waar de deelgemeente Mariakerke ligt te omzeilen.

Figuur 11. Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen.

De situatie in het midden van de 19^e eeuw zou een halve eeuw later volledig geweken zijn voor onder meer de aanleg van verkeersassen en arbeiderswijken. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/22211>, geraadpleegd op 09 oktober 2013.)

5.1.3 Topografische kaart van Gent 1903-1910

Op deze gedetailleerde topografische kaart van net voor Wereldoorlog 1 is binnen het onderzoeksgebied duidelijk bebouwing van de Filature du Rabot aanwezig. Het betreft verschillende losstaande gebouwen, de perceelsindeling uit de periode medio 19^e eeuw is eveneens herkenbaar.

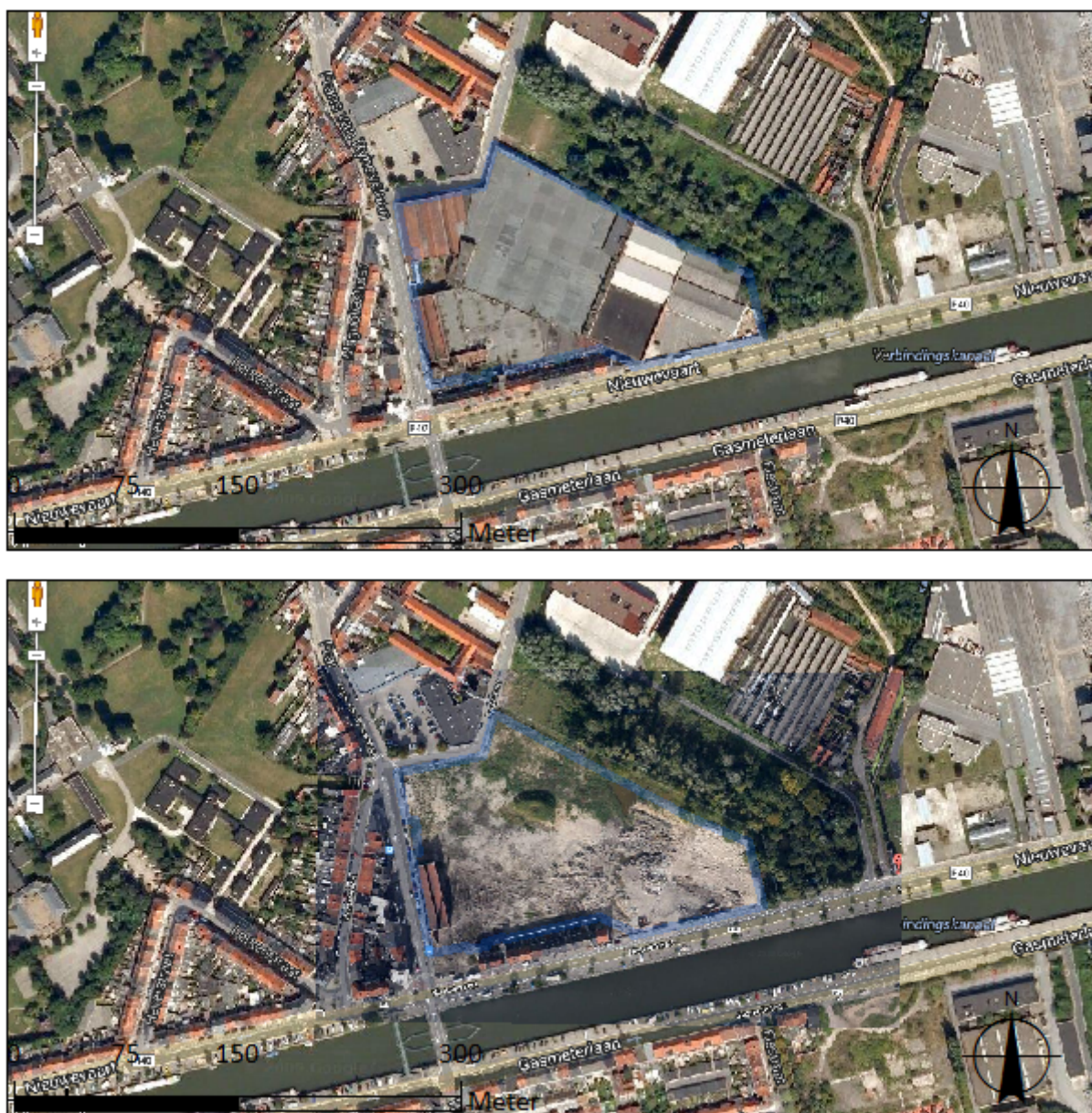
Figuur 12. Het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart uit 1910.

Deze kaart geeft aan dat er reeds in het eerste kwart van de 20^e eeuw een vrij intense bebouwing van het terrein had plaatsgevonden, die in de loop der jaren het volledige plangebied zou gaan bedekken.

5.1.1 Filature du Rabot

De locatie staat gekend als 'Filature du Rabot' vanwege de aanwezigheid van een jutespinnerij, gebouwd in 1899-1910. Alle gebouwen, de beschermde gebouwen uitgezonderd, zijn in 2012 afgebroken. (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/relict/18257>, geraadpleegd op 09 oktober 2013.)

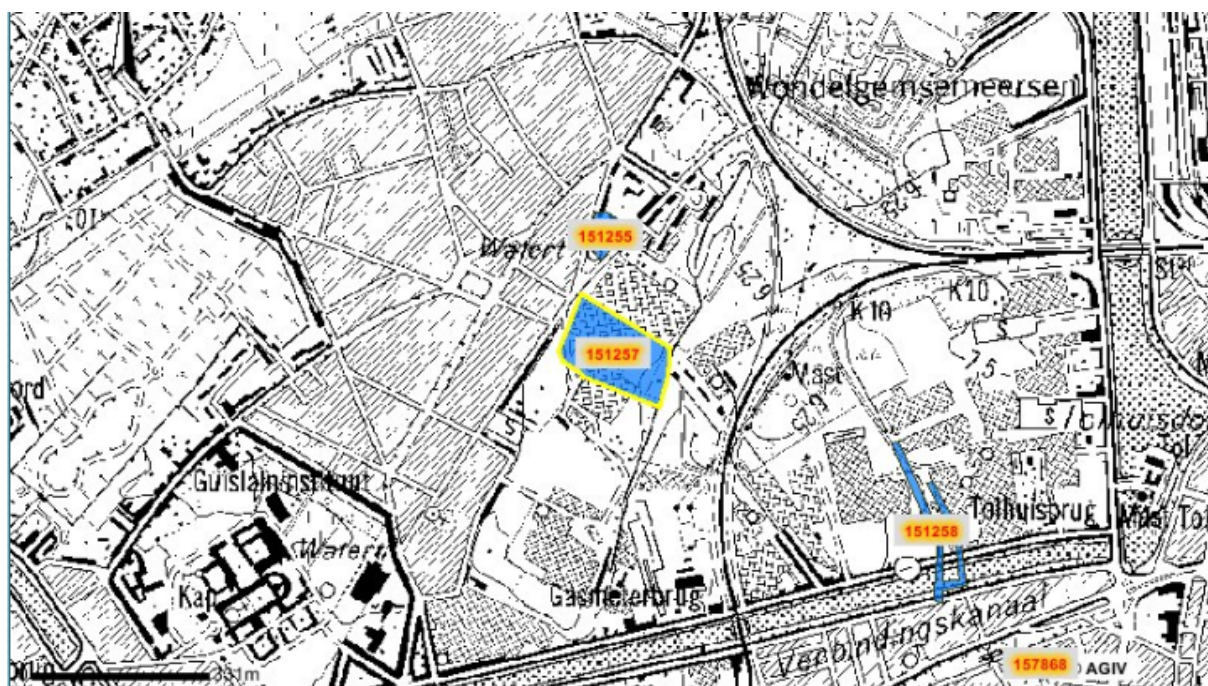

Figuur 13. Het onderzoeksgebied ten opzichte van de luchtfoto uit 2011 en 2013 (©Google).

Uit zo wel de intense bebouwing als uit de afbraak kon worden afgeleid dat het terrein een relatief lage kans had op het aantreffen van archeologische sporen.

5.1.2 Centrale Archeologische Inventaris CAI

Het onderzoeksgebied zelf is niet als melding opgenomen. Ten noordoosten van het onderzoeksgebied bevindt zich melding 151257, dewelke een site met walgracht uit de 14^e eeuw weergeeft. Deze site met walgracht bevindt zich in het meersengebied. Melding nr. 151255 is een afgebrande en niet heropgebouwde kerk (16^e eeuw).

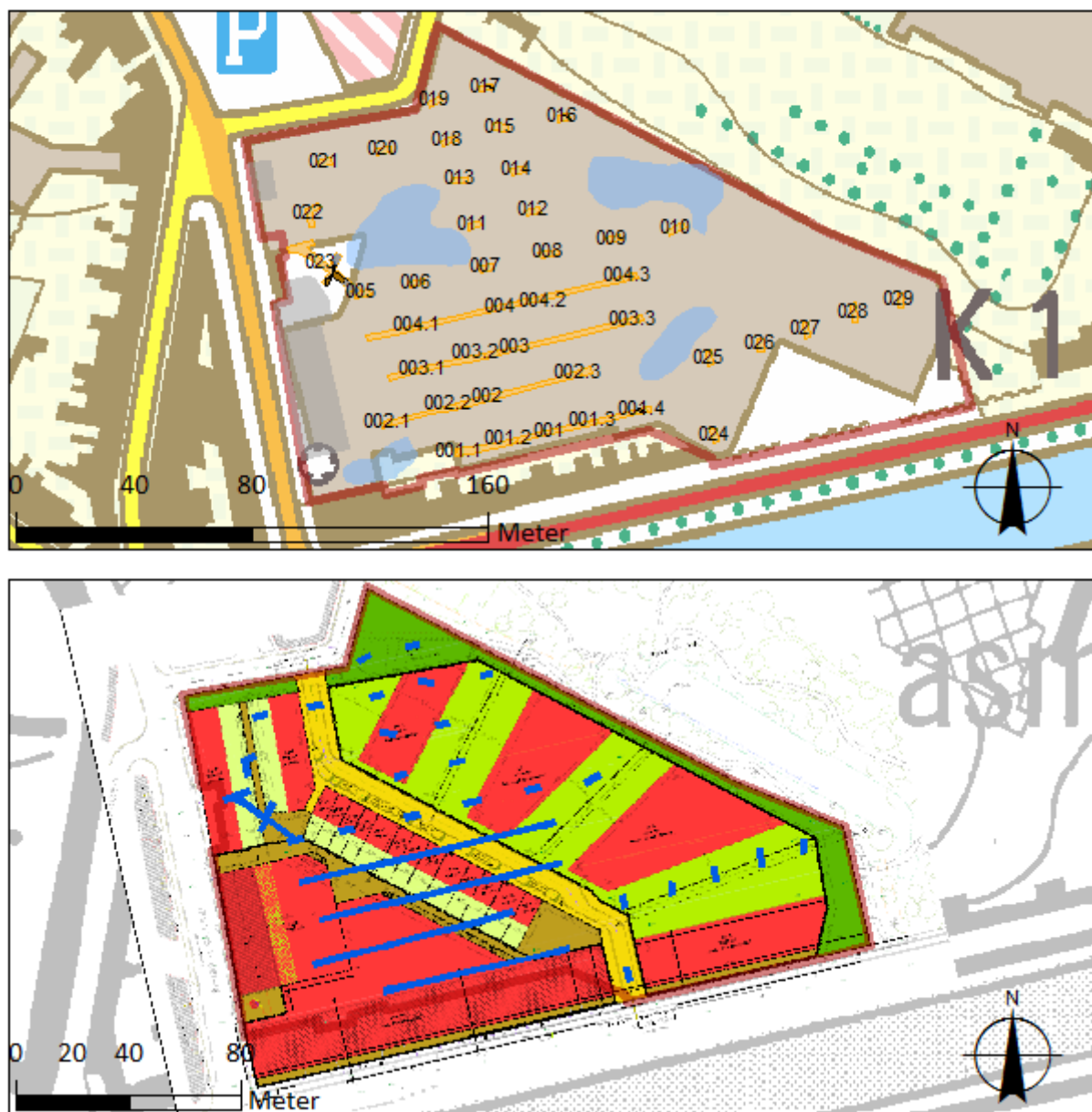
Figuur 14. Gekende CAI-meldingen.

5.2 Prospectie met ingreep in de bodem, 2013

5.2.1 Algemeen

In totaal werden 42 werkputten aangelegd. Er werden drie sporen aangetroffen, het betreft twee muren en een aanzet naar een depressie. De sporendensiteit was over het algemeen heel laag, door de zware verstoringsgraad was de bewaring van de bodempopbouw en de sporen slecht.

Figuur 15. Overzicht van de aangelegde werkputten ten opzichte van het kadaster en het verkavelingsplan.

5.2.2 Muurwerk

In werkput 001.4 werd op een diepte van 2,1m een muur (spoor 1) aangetroffen, bestaande uit donkerrode baksteen (baksteenformaat niet duidelijk) met een harde cementmortel. De muur was NW-ZO georiënteerd en maakt waarschijnlijk deel uit van de fabriekspanden uit het eerste kwart van de 20^e eeuw. Dit blijkt ook uit een projectie op de luchtfoto van de toestand in 2011.

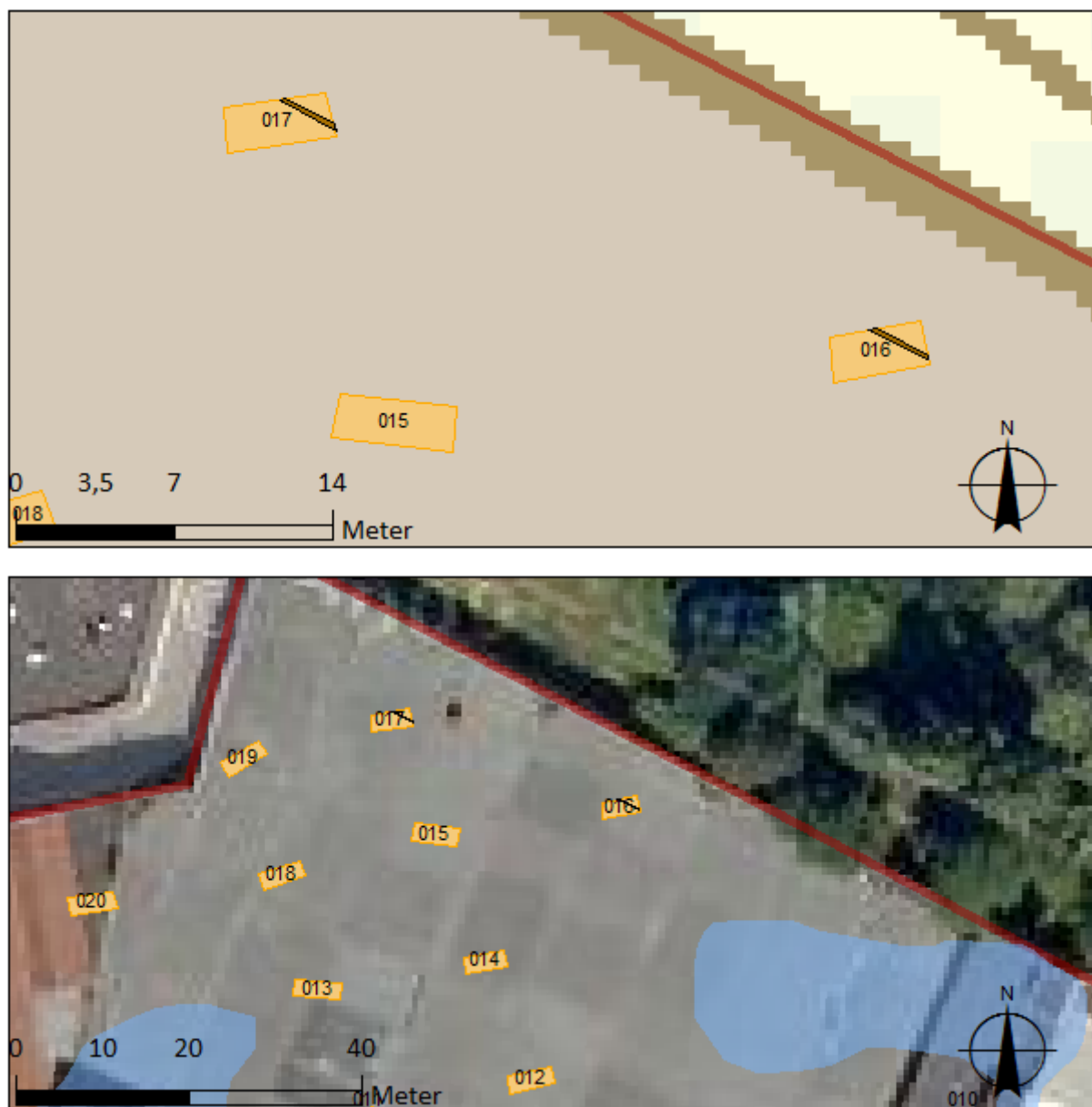
Figuur 16. Spoor 1 ten opzichte van de topografische kaart en de luchtfoto uit 2011.

Figuur 17. Spoor 1 in het vlak.

In werkputten 16 en 17 werd een muur (spoor 2 - 2.17, baksteenformaat $\pm 11 \times 5 \times 3$) aangetroffen, bestaande uit sterk vergelijkbare bakstenen als muur 1 en opgemetseld met cementmortel. De muur was ook NW-ZO georiënteerd en maakt vermoedelijk deel uit van de fabriekspanden uit het eerste kwart van de 20^e eeuw. Bij projectie op de luchtfoto van de toestand in 2011 blijkt dat deze dezelfde oriëntatie kent als de fabriekspanden in het noordelijke deel van het gebied.

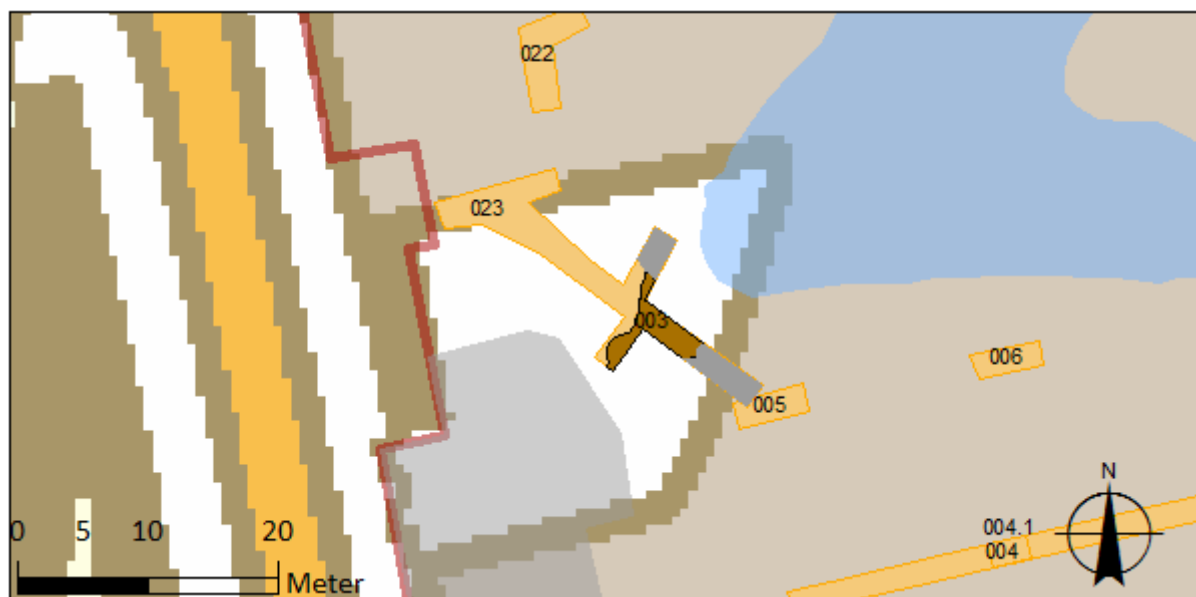

Figuur 18. Spoor 2 ten opzichte van de topografische kaart en de luchtfoto uit 2011.

5.2.3 Op de rand van een depressie

In het noordwestelijke gedeelte van het onderzoeksgebied werd, bij het uitbreiden van werkput 23, een zone aangetroffen waarin de C-horizont gedeeltelijk bewaard was. Er was geen A- of B- horizont aanwezig.

Figuur 19. Spoor 3 ten opzichte van de topografische kaart.

In deze zone werd op 5,89m TAW een grondspoor (spoor 3) aangetroffen, waar bij het opschaven twee fragmenten aardewerk werden aangetroffen. Het betreft een weinig diagnostisch wandfragment grijs aardewerk en een randfragment roodbakkend aardewerk met aanzet van een oor, mogelijk deel van een grape.

Op basis hiervan kan het spoor in de 13^e – 14^e eeuw gedateerd worden. Bij het opschaven werd eveneens een intensief gebruikte wetsteen aangetroffen.

Figuur 20. Vondsten uit spoor 3.

Het spoor zelf tekende zich in het vlak af als een onregelmatig spoor met een lichtgrijze zandige vulling, met fijne houtskoolfragmenten en twee kleine fragmenten verbrande klei/leem in de bijmenging.

Figuur 21. Spoor 3 in het vlak.

Aan de aflijning van het spoor was reductie van ijzeroxide zichtbaar, wat wees op een natte context. Vanuit de idee dat het mogelijk een waterput of –kuil betrof, werden twee dwarssleuven aangelegd. In westelijke richting werd de sleuf aangelegd tot tegen een ophoging met grind, in oostelijke richting werd de dwarssleuf aangelegd tot in de recente verstoringen van de afbraak. In zuidelijke richting was het spoor eveneens verstoord door de recente bouw- en afbraakwerken. Bij het verdiepen van deze verstoring bleek de depressie ± 30 cm diep te zijn.

Figuur 22. Spoor 3, doorsneden door een recente vergraving in werkput 23.

6 Synthese en besluit

6.1 Synthese

De interpretatie van de gegevens wordt bemoeilijkt door de dikke pakketten losse verstoorde grond die overall op het terrein aanwezig zijn. Desondanks is een beeld gevormd van de oorspronkelijke bodemopbouw en topografie, waarbij er in het westelijke gedeelte van het onderzoeksgebied een aanzet naar een droog gebied vastgesteld werd. In de rest van het onderzoeksgebied werd een waterverzadigde bodem aangetroffen, waarbij ook een verlandingslaag werd aangetroffen. Dit wijst in zijn geheel op een moeras of meersengebied, waarin weinig activiteiten mogelijk zijn. De overgang tussen de meersen en de drogere gronden is afgelijnd in spoor 3, dat dus als een aanzet naar een natte depressie kan geïnterpreteerd worden.

Bij het terugkoppelen van deze gegevens naar het historische kaartenmateriaal blijkt dat de beide soorten bodemopbouw daarin weerspiegeld worden. Op de Atlas van Ferraris is zichtbaar dat werkputten 21, 22 en 23 binnen een gebied liggen dat aangeduid staat als landbouwgrond, met andere woorden, droge en goed bewerkbare grond. Spoor 3 markeert de overgang tussen droog en nat. De overige werkputten, waarin een waterverzadigde situatie met verlanding werd aangetroffen, staan er immer als onbegaanbaar moeras aangegeven. De bomenrij, die op de Atlas van Ferraris aangeduid staat als de begrenzing tussen droog en nat, is voor een deel het tracé van de huidige Roggestraat.

Op de Atlas der Buurtwegen leeft deze situatie door en spoor 3 bevindt zich op een perceelsgrens. De axialiteit van de perceelsindeling, die al in de situatie van 1777 zichtbaar is, leeft door in de 19e eeuw en later, aangezien de fabriekspanden op deze axialiteit ingeplant zijn (waarvan sporen 1 en 2 getuigen).

Dit wijst er op dat het historische kaartenmateriaal vrij betrouwbaar is en dat de bewoonbare arealen zich ten noorden en westen van het huidige onderzoeksgebied bevinden. De materiële resten die tijdens het onderzoek zijn aangetroffen wijzen er op dat deze bewoning vlakbij kan gesitueerd worden (er staat bebouwing aangeduid op de Atlas van Ferraris langs de as Magnoliastraat – Maïsstraat).

Figuur 23. De werkputten en sporen ten opzichte van de situatie in 1777 en medio 19^e eeuw.

6.2 Besluit

Op basis van het beschikbare kaartenmateriaal en de vaststellingen op terrein kan gesteld worden dat de situatie, zoals weergegeven op het historische kaartenmateriaal, een reële situatie weerspiegelt en getuigt van een opdeling tussen bewoonbaar akkerland en meersengebied. Dit betekent dat men zich het gebied vanaf de 18^e eeuw tot het laatste kwart van de 19^e eeuw moet voorstellen als een laag moeras, afgezoomd door akkerland, dat deel uitmaakte van de Wondelgemse Meersen. Dit akkerland herbergde de westelijke route van Wondelgem naar Gent.

6.3 Onderzoeksvragen Dienst Stadsarcheologie Stad Gent

- *Met het archeologisch onderzoek wordt beoogd een inzicht te krijgen in de ontwikkelings- en bewoningsgeschiedenis van deze hoger gelegen plaats in het landschap nabij een oude Scheldemeander, een zone waarvoor tot nog toe weinig concrete archeologische kennis voor handen is.*

Het onderzoek heeft aangetoond dat de bewoningsgeschiedenis van het onderzoeksgebied verbonden is aan de topografie. Op basis van de schaarse aangetroffen materiële resten, kan deze bewoning ten vroegste in de 13^e eeuw gedateerd worden. Op de hogere gronden is op kaartenmateriaal ten minste sinds de 18^e eeuw bewoning aanwezig, voor de lager gelegen gebieden is het pas bij de 19^e-eeuwse stadsuitbreiding, de bouw van fabrieken en arbeiderswoningen dat er sprake kan zijn van bewoning.

- *Er moet onderzoek gebeuren naar de evolutie van de bewoning, de materiële cultuur van de bewoners en de eventuele activiteiten die zij uitoefenden.*

Binnen het onderzoeksgebied zijn weinig sporen van bewoning aangetroffen. De materiële resten zijn te schaars om uitspraken te kunnen doen over de materiële cultuur en de activiteiten.

7 Aanbevelingen voor verder onderzoek

Er wordt binnen het onderzoeksgebied geen verder onderzoek geadviseerd en dit omwille van:

- Afwezigheid van duidelijk aflijnbare sporen, structuren of sites
- De aanwijzingen dat het grootste deel van het terrein tot het einde van de 19^e eeuw een meersengebied was
- De aanwezigheid van zware recente verstoringen in het hele gebied

Echter, op basis van de wetenschap dat de landindeling, zoals ze voorkomt op de Atlas van Ferraris, vrij goed strookt met de historische realiteit, kan in de onbebouwde gebieden ten noorden (Wondelgemse Meersen, tussen Roggestraat, Maïsstraat en Buitensingel) en ten westen (terreinen tussen Instituut Dr. Ghislain en Frans Van Ryhovelaan) verder historisch en archeologisch onderzoek verricht worden.

Het wordt aangeraden om voorafgaand aan intrusief onderzoek een gericht booronderzoek tot een diepte van 4 - 5m onder het maaiveld (machinale boringen) uit te voeren, teneinde de bodemopbouw te verifiëren.

8 Bibliografie

De Groote K., 2008. *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde en in de volle en late middeleeuwen (10de – 16de eeuw)*, in: Relicta Monografieën 1, Brussel.

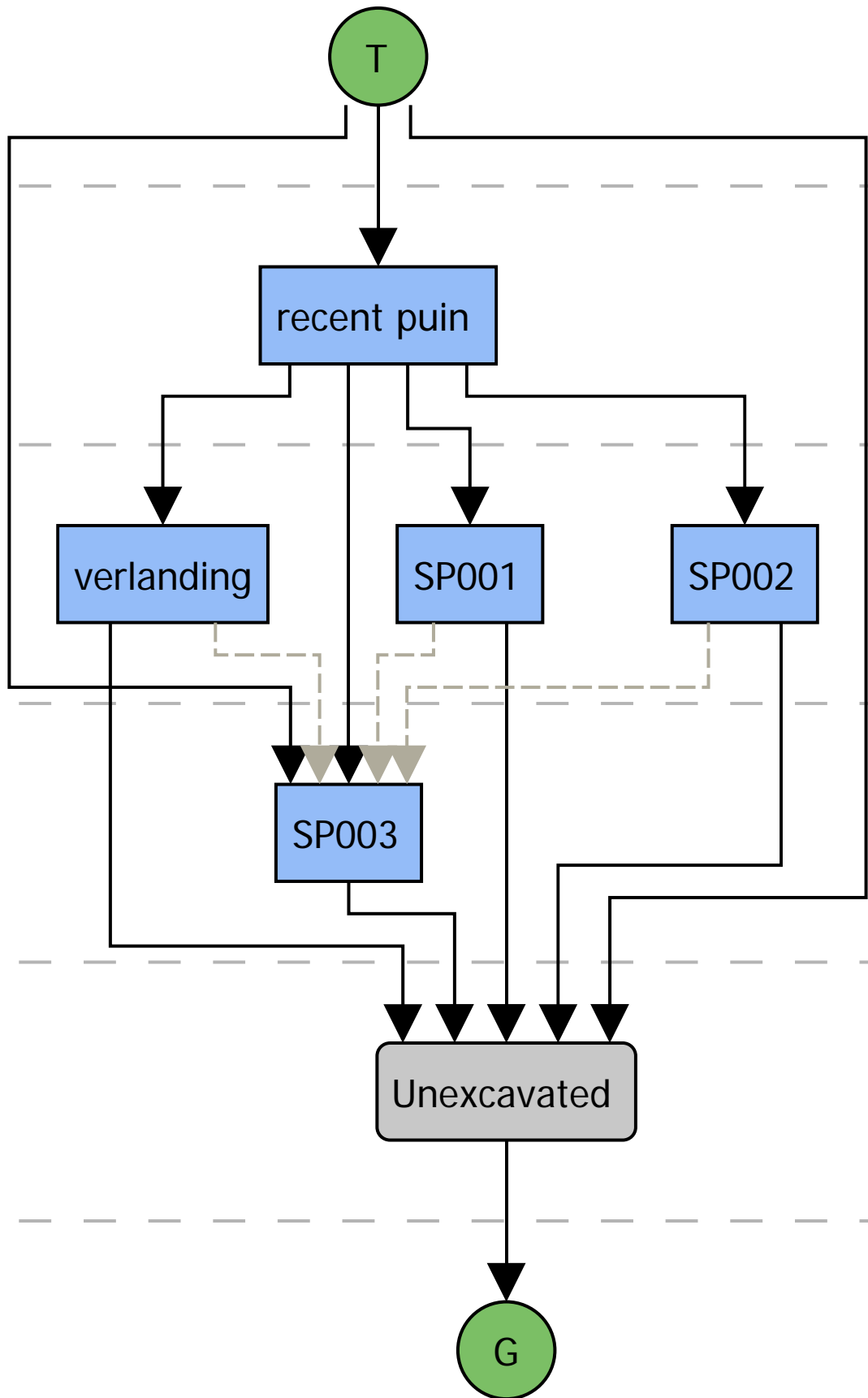
9 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart.	5
Figuur 2. Beeld van het terrein op 30 april 2013 (foto B. De Smaele, zuidwestelijke richting).	7
Figuur 3. Luchtfoto van het onderzoeksgebied in 2013 (©Google).	8
Figuur 4. Digitaal Terreinmodel van de regio Gent (©AGIV).	9
Figuur 5. Meersengebied ten oosten van het onderzoeksgebied (foto B. De Smaele).	10
Figuur 6. TAW-hoogtes van de onverstoorde bodem en het huidige maaiveld.	11
Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied (blauwe polygoon) ten opzichte van de bodemkaart.	12
Figuur 8. Zicht op de bodemopbouw van werkput 23.	13
Figuur 9. Gereduceerd zand en verlanding in werkput 4.2.	14
Figuur 10. Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Atlas van Ferraris.	15
Figuur 11. Het onderzoeksgebied ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen.	16
Figuur 12. Het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart uit 1910.	17
Figuur 13. Het onderzoeksgebied ten opzichte van de luchtfoto uit 2011 en 2013 (©Google).	18
Figuur 14. Gekende CAI-meldingen.	19
Figuur 15. Overzicht van de aangelegde werkputten ten opzichte van het kadaster en het verkavelingsplan.	20
Figuur 16. Spoor 1 ten opzichte van de topografische kaart en de luchtfoto uit 2011.	21
Figuur 17. Spoor 1 in het vlak.	22
Figuur 18. Spoor 2 ten opzichte van de topografische kaart en de luchtfoto uit 2011.	23
Figuur 19. Spoor 3 ten opzichte van de topografische kaart.	24
Figuur 20. Vondsten uit spoor 3.	24
Figuur 21. Spoor 3 in het vlak.	25
Figuur 22. Spoor 3, doorsneden door een recente vergraving in werkput 23.	26
Figuur 23. De werkputten en sporen ten opzichte van de situatie in 1777 en medio 19 ^e eeuw.	28

10 Lijst van bijlagen

- Harrismatrix
- Inventaris van de sporen
- Inventaris van de roerende archeologische objecten
- Inventaris van de foto's

Inventaris van de Sporen

Spoor	WP	Vlak	Afmetingen (Cm.)			TAW m	Vorm	Kleur	Vulling	Inclusies	Interpretatie	Datering	Tekensblad	Foto nr.
			Lengte	Breedte	Diepte									
1	1	2	x	22	x	4,9	Lineair	DoR	BS	x	Muur	NT	x	5/6
2	16/17	1	x	24	x	6,3	Lineair	Ro	BS	x	Muur	NT	x	31/32
3	23	1	551	x	> 50	5,9	Onregelmatig	LiGr	ZF	KER, NS	Zonk of Depressie	LME	x	46/50

Fotonr.	Spoor	WP	Vlak	Windrichting	Aard			Beschrijving	Datum
					Overz.	Vlak	Profiel		
1	x	1	1	Zuid			x	proefput 1.1	30/10/2013
2	x	1	1	Zuid			x	proefput 1.2	30/10/2013
3	x	1	1	Oost	x				30/10/2013
4	x	1	1	Noord			x	proefput 1.3	30/10/2013
6		1	1			x			30/10/2013
5		1	1	Zuid			x	proefput 1.4	30/10/2013
7	x	1	1	Oost	x				30/10/2013
8	x	2	1	Zuid			x	proefput 2.1	30/10/2013
9	x	2	1	Zuid			x	proefput 2.2	30/10/2013
10	x	2	1	West	x				30/10/2013
11	x	2	1	West	x				30/10/2013
12	x	3	1	Zuid			x	proefput 3.1	30/10/2013
13	x	3	1	Zuid			x	proefput 3.2	30/10/2013
14	x	3	1	West	x				30/10/2013
15	x	3	1	Noord			x	proefput 3.3	30/10/2013
16	x	3	1	West	x				30/10/2013
17	x	4	1	Oost	x			proefput 4.1	30/10/2013
18	x	4	1	Zuid			x	proefput 4.2	30/10/2013
19	x	4	1	Zuid			x	proefput 4.3	30/10/2013
20	x	5	1	Oost	x				30/10/2013
21	x	6	1	Zuid			x		30/10/2013
22	x	7	1	Noord			x		30/10/2013
23	x	8	1	West	x				30/10/2013
24	x	9	1	Zuid			x		30/10/2013
24	x	9	1	Zuid			x		30/10/2013
25	x	10	1	West	x			proefput ingezakt	30/10/2013
26	x	11	1	Noord			x		30/10/2013
27	x	12	1	Noord			x		30/10/2013
28	x	13	1	Zuid			x		30/10/2013
29	x	14	1	Zuid			x		30/10/2013

30	x	15	1	Zuid			x		31/10/2013
31		2	16	1	West		x		31/10/2013
32		2	17	1	West		x		31/10/2013
33	x		18	1	Zuid			x	31/10/2013
34	x		19	1	Zuid			x	31/10/2013
35	x		20	1	Noord			x	31/10/2013
36	x		21	1	Zuid			x	31/10/2013
38	x		23	1	Noord			x	31/10/2013
39	x		24	1	West			x	31/10/2013
40	x		25	1	West			x	31/10/2013
41	x		26	1	West			x	31/10/2013
42	x		27	1	West			x	31/10/2013
43	x		28	1	Oost			x	31/10/2013
44	x		29	1				x	31/10/2013
45	x		23	1	Noord			x	31/10/2013
46		3	23	1	Zuid		x		31/10/2013
47	x		23	1	Noord		x		31/10/2013
48	x		22	1	Zuid		x		31/10/2013
49	x		23	1	Noord		x		Kijkvenster 1 31/10/2013
50		3	23	1	West		x		kijkvenster 2 31/10/2103

[illegible]

ADEDE

SEARCH & RECOVERY